

Femte roten, tomt 47

Kvarteret Alströmer

Första roten 1637–57v

Magasinsgatan 5

Första roten 1657h–70

Drottninggatan 4

”Gretie Jans”

gård såldes 1652 till stamfadern till släkterna *Kuyhl* och *Kuyhlenstierna*.

Johan Jacobsson slussmakare, som den 14.6.1652 betalade 6 rdr i huseköpspenning för gården, som han köpt för 190 rdr. Samma år som slussmakaren köpte denna gård betalade *David Matzen* 26.4.1652 30 rdr i huseköpspenning för den betydligt ståtligare ”Jan Jacobi gård” (5.22) som han hade köpt för 1 000 rdr. Var det ett kompletterande köp, när Jan Jacobsson den 7.4.1654 betalade 4 daler och 2 mark i huseköpspenning för sal *Brita Per Olufs tomt?* (Varken slussmakaren, ”Gretie Jans” eller Brita Per Olufs står i mtl.)

Johan Jacobsson slussmakare arrenderade åren 1650–57 stadens sluss- och kvarn. Han blev 1661 ihjälslagen av vindbryggan vid Gamle Port (begr. Chr 2.9.1661).

Den 14.3.1662 krävde *Nils Bryntesson Werme* hans änka på 3 tunnor salt i ersättning för 4 st. kvarnstenar, som Johan slussmakare hade erhållit några år tidigare. *Sven Hansson mjölnare* sade sig ha sett dessa kvarnstenar och fann med vara väl värda 3 tunnor salt, varför änkan den 19.3.1662 dömdes att betala.

Den 12.9.1670 begärde sonen sjökaptenen *Wilhelm de Kuyhl* (se 5.38), att David Matzen måtte meddelas fastbrev på den gård, som denne för lång tid sedan hade köpt av hans fader Jan Jacobsson Slussmakare. Wilhelm de Kuyhl avled redan 1670. Slussmakarens sonson Johan adlades under namnet Kuyhlenstierna. En annan sonson blev enligt Fröding Ali Pascha i Turkiet.

Johan Jacobsson slussmakare sålde denna gård för 725 rdr till

räntmästare Daniel Nilsson (stamfader till sl. *Törning* och *Pleutz*)

som lagbjöd gården den 22.4.1661. (Räntmästaren hade en tidigare namne i kvarteret, se rådsförvanten Daniel Nilsson 5.44.)

Ränt- och proviantmästaren Daniel Nilsson var död före den 31.5.1667, då änkan krävdes av Hans Jöranssons arvingar. Den 31.3.1669 begärde räntmästare Daniel Nilssons arvingar värdering av hans två gårdar, den ene belägen ”vid Cronones Magasinhus under Stora Otrilleberg”, den andra vid Drottninggatan.

Som måg i den yngre kullen betecknades den 25.8.1670 dåvarande rektorn vid gymnasiet, sedermera *kyrkoherden i Kungälv Laurentius Andrae Westerman* (död 1682). Hans änka *Gertrud Törning* blev först omgift med *lektor E Landtman* och sedan med *kyrkoherde J. Gothenius* i Forshälla.

Räntmästare Daniel Nilsson hade sonen *Jacob Danielsson*, som enligt magistratens registratur den 4.10.1671 underlåtit att fullgöra sin plikt att inställa sig för att svara i processen mot *fortifikationskassören Joakim Rothenhans* arvingar (se också 14.9.1671) Jacob Danielsson hade styvmotern *Anna Hansdotter* och halvbrodern *Nils Danielsson Törning* (se RR 1713, 408). Jacob Danielsson, som en tid var häradsskrivare i Sävedals härad, använde senare efternamnet *Pleutz*. Han var först gift med *Catharina Eriksdotter* (begr. 16.11.1675), sedan med *karduansmakare Christian Plüss* änka *Annika Christoffersdotter*.

Att räntmästare Daniel Nilssons arvingar fortfarande ägde tomten 5.47 år 1670 framgår, då Gunne Nilsson skraddare den 28.12. s.å. lagbjöd sin tomt 4.103 på Drottninggatan mellan räntmästare Daniel Nilsson i väster och slottsfogden Torsten Björnsson s änka i öster.

Häradsskrivaren i Sävedals härad Jacob Danielsson berättade i rätten den 1.3.1698, att fadern räntmästaren Daniel Nilssons gård *under ekeskogen* för balans tagits i beslag av *Kungl. Maj:t och Kronan* och för 1 200 d smt sålts till överste Modé. – Vad som sedan hände är oklart men det förefaller som om gården (möjligen via *handl. och rådsförvanten David Amia d.ä.*) för 801 d smt sålts till *Paul Paulin*, varifrån den åter kommit till David Amia d.ä. och att den sedan såldes till

inspektoren över accis- och småtullarna Daniel Svensson (se 9.31s)

Inspektor Daniel Svenssons gård ”som Paul Paulin f.d. ägt men som David Amia tillerkänts som sin lagliga underpant” uppbjöds den 24.6.1680.

Den 25.4.1693 sände magistraten till generallöjtnant Schönleben ett brev med bilagt inventarium (Ba:7) över inspektor Daniel Svenssons sekvestrerade egendom. Man hade just ämnat tillförordna värderingsmän, då inspektorens cautionister *assessor Niclas von Preutz* samt dess broder i Stockholm *rådmannen Hans Preutz* (adlad *Ehrenpreutz*) hade betalt inspektorens skulder. – Häradsskrivare Jacob Danielsson yttrade sig enligt RR 1698 om den gård under ekeskogen, som fadern räntmästare sal Daniel Nilsson ägt.

Den 21.4.1702 uppbjöd lånekontoret inspektor Daniel Svenssons gård. Ännu 1710–15 upptar tomtöreslängden Daniel Svenssons änka som ägare till 1½ tomt.

Proviantmästare Petter Ahlmans

änka *Margareta Bilovia*, som enl. Gustavi stollängd var syster till *Christina Andersdotter Bånge* – *Sotheria*, hade erhållit en cessionsskrift, underskriven av assessor Preutz, varigenom han skänkt och förärat henne och hennes barn denna inspektor Daniel Svenssons gamla gård. Hon kallade sig en bedrövad änka, när hon den 20.5.1716 lånade 100 d smt av *sal Jöns Perssons barns förmyndare herr Johan Kierrulf* och pantsatte hus och gård på Magasinsgatan i hörnet vid Drottninggatan å södra och intill Herr Laurentii Lundenii baktomt å norra. Det märkliga är att sedan ”hus och gård i hörnet av Drottninggatan mellan stadskamrer Hans Anderssons bakgård i norr och Drottninggatan i söder samt övervisitören Hans Jung i öster, bestående av 1½ tomt med hus” sålts den 5.2.1717 för 1 300 d smt plus 60 dalers diskretion uppgav köparen

vinkyparen Alexander Johansson Sifwertz,

som erhöll uppbud 18.11.1717, att köpekontraktet underskrivits av både Petter Ahlman och hans hustru Margareta Bilowia. Dessförinnan hade enligt RR (Gbg A:58) Alexander Sivert tillkännagivit, att han hade slutit kontrakt med hustru Margareta Bilowia om hennes hus och gård men beklagat, att hon inte ville underskriva kontraktet på sina barns vägnar. Margareta Bilowia ”fält-

proviantmästare Petter Ahlmans änka” begravdes i D den 6.1.1727 men uppgift om Petter Ahlmans dödsdatum saknas i D.

Alexander Sifwertz erhöill burskap 16.9.1714. Enligt kroglistan 1717 drev han *krogen* ”Stockholm”. Han efterlämnade enl bou 26.1.1727 1 989 d smt, därav gården på Drottninggatan.

Efter källaremästare Alexander Siverts död 1727 värderades gården till 1 850 d smt. Den fick samma år en ny ägare i *tulljaktlöjtnanten Jöns Liedner*

(begr. D 31.10.1738, bou 9.3.1739) sedan han gift sig med Alexander Sifverts änka *Ingrid Olofsdotter*.

(Bouppteckning efter henne förrättades den 22.2.1751 men hon hade redan den 5.12.1748 sålt sitt på Drottninggatan mellan f.d. handelsman Anders Wahrenbergs (men vid uppbudet 5.4.1662 handelsman Robert Halls) gård å norra och avlidne köpmannen Westerdahls (men 1762 handelsman Johan Fredrik Ströms) hus å östra belägna hörnhaus och gård till

handelsman Hans Börgesson Bagge

(född 1686 i Uddevalla som son till handl. Börge Nilsson Bagge)

Försäljningsvillkoret var utom att köpeskillingen 3 500 d smt betalades till hustru Liedner, innan Hans Bagge kunde få fasta på gården, skulle hon under sin livstid få bebo en kammare i nedra våningen näst intill porten. Hans Bagge hade betalt dels till Ingrid Olofsdotter, dels till hennes måg *handelsmannen Jan Bergström*. 30-penningen var 116 daler 21 $\frac{1}{3}$ öre smt.

Innan Hans Bagge köpte gården på Drottninggatan 1748 och fick burskap i Göteborg som källarmästare 25.5.1753 hade han varit handlande, fabrikant och riksdagsman i Uddevalla. I samband med sin ansökan till burskap i Göteborg skrev han till magistraten (EIIb:58): ”Det är nu femtio år sedan iag först hafde den lyckan komma hijt till staden at blifwa informerat uti Tyska språket skrifwandet och rächnandet hos afl. bokhållaren Matthias Schotte, hwilket påstod något mehr än et åhr, hwarefter iag war lemnat uti Condition på sal Commersierådet Sebastian Thams Contoir, aaf hwilcken iag erhöilt mit afskied i slutet på åhret 1708, emedan min sal fader vice borgmästaren och handelsmannen Börge Nilsson Bagge i Uddevalla då tyckte behöfva mig til des handels bedrifwande så In- som Utrikes. Nu ehuruwäl min åstundan altid sedermera warit blifwa Inwånare uti denna Kongl. Siö- och Stapelstaden har likwäl altid hinder sig deremot yppat så at iag ej hunnit min önskan förr än 1746 års början, då iag meddelst Contract med högaktade Commissarie Johan Busck antog Rådstufwu kiällaren härstädes emot ett årligt arrende ultimo marti 1751”. – Han tänkte stanna sin övriga korta levnadstid i Göteborg.

Det är tydligen källarsalen, som avses, när Hans Bagge i ett brev till Göteborgs magistrat den 23.7.1746 (EIIb:66) frågar ”hur det skulle gå (för honom) med tillstånd att vidmakthålla sin källarsal. Det led snart mot hösten, då förbättringar och reparationer till kakelugnar och muren, ett nytt golv i dagligkammaren och förstugan borde göras. Ingen ny byggnad lärer i år bliva uppförd på den lediga tomten. Ett brädiskjul borde uppföras över kök och bryggehús.” Enligt ett annat brev till magistraten den 18.3.1751 (EIIb:66) hade Hans Bagge från Uddevalla av *handelsmannen Nicolaus Jacobsson* enligt överenskommelse den 6.2.1751 blivit berättigad att vid ordinarie flyttningstid inflytta på rådhuskällaren på samma villkor som Nicolaus Jacobsson hade erhållit. Tvist hade uppstått. – Det är tydligen detta som ovan avses med överenskommelsen med kommissarie Johan Busck.

Men 1753 öppnade Hans Bagge den kända "Stockholmskällaren" här i sitt eget hus. Härom skriver Fredberg (II:255): "Han höll propra rum för resande men fick framför allt av den tidens göteborgare beröm för sina läckra ostron och sin goda mat, vilken stod på höjden av sin tids kokkonst. Det var alltså läckergommarna, som höll till här." Fredberg fortsätter: "Det var den lysande tiden, då Stora Otterhällan ännu smyckades av Ekelundsskogens ekar och värdshus och det var inte heller så dyrt att leva där. Man fick en god middag med tre, fyra rätter mat för sexton skillingar, en stor sup sädesbrännvin för en skilling och en hel kanna vin för tre daler." Men Fredberg påpekar också, att Stockholmskällaren hade en besvärlig konkurrent i källaren "Tre Remma" i hörnet av Kyrkogatan och Magasinsgatan.

"År 1759 den 13 juni (1759:323) blev laga bouppteckning förrättad efter avlidne källaremästare Herr Hans Bagge till att, sedan gäld och skuld blivit avdragen därefter träffa en laga delning mellan änkan madame Rachel Christina Bagge och deras trenne omyndiga barn dottern jungfru Margareta Christina på 19de och sonen Johan Nicolaus på 16de och sonen Israel Bagge på 10de året gamla, å vilkas vägnar deras tillförordnade förmyndare handelsman Elieser Bagge och Herr Peter Granberg gemensamt var tillstädes för alla tre barnen."

Enligt bouppteckningen efterlämnade han 3 823 d smt, däribland denna gård. (Bland gäldenärerna var *ostindiefararen Magnus Dahl*.) Hans Bagges första hustru *Christina Kock* avled död 1733 och begravdes i Uddevalla 8 april detta år. Hon var dotter till prosten på Tjörn *Michael Christiansson Kock* (född 19.9.1661, död 1733) och *Ingeborg Holst* (född 1670, död 1747) samt änka efter rådmannen i *Marstrand Olof Arvidsson*.

Hans Bagges änka madame *Rachel Christina Bagge* var född *Hammar* 1712. Med henne hade Hans Bagge gift sig 15.3.1738. På hennes begäran ägde uppbudet 1762 rum på hörnhuset vid Magasins- och Drottninggatorna, som hon bebodde till sin död 24.6.1781 (bou 8.7.1782).

Avlidne källaremästare Hans Bagges omyndiga dotter *jungfru Margareta Christina Bagge* sålde den 13.9.1783 (sedan rådhusrätten genom utslag den 30.7.1783 lämnat sitt samtycke med dess tillförordnade förmyndares kämnären *Niclas Blomsterdahls* vetskap) gården med Stockholmskällaren till

ränte- och proviantmästare Nils Lambert Törnequist

som lät första gången den 6.10.1783 för 1841 rdr 32 skill specie. uppbjuda ett i stadens första kvarter i hörnet av Drottning- och Magasinsgatorna beläget hus och gård mellan Herr bokhållare *Holmström* å norra och herr *James Maules* å östra sidan. 30-penning 61 rdr 18 sk, åtta runst.sp.

Enligt Göteborgs auktionskammars protokoll såldes den 22.3.1785 Törnequists på hörnet av Drottninggatan och Magasinsgatan belägna trähus, Stockholmskällaren kallat, på auktion till rivning. Trähuset (alltså ej tomten) inköptes av trädgårdsmästare *Olof Nordström* på auktion för 81 rdr specie.

Tomtvärdet angavs år 1800 till 2.600. och 250

Handl Johan Fredrik Freund

uppbjöd 5.47 den 14.3.1803

Klensmeden Petter Hasselgren

uppbjöd tomten 14.4.1806 och svarar i tomtöreslängden 1807 för den. Han var (enl Berg II:5-6, 70) första gången den 3.7.1808 gift med *Elisabeth Ahlgren*, död 15.11.1811, änka 1802 efter hö-

karen Peter Lund. I bouppteckningen efter henne den 14.1.1813 anges som mannens enskilda egendom *grundmurade stenhuset med tomt 5.47* Magasins- och Drottninggatorna samt del av tomten 5.46 vid Magasinsgatan 10 000 rdr bco. Hustruns enskilda egendom utgjordes vid bou 14.1.1813 av stenhus med tomt 2.81–82, Otterhällan, assurerat i Göteborgs Brandstodsinnrättning till 3 100 rdr bco.

Petter Hasselgren var andra gången gift med *Anna Magdalena Söderström*, död barnlös 3.7.1816 (bou 4.2.1817), dotter till *vaktmästaren vid Frimurarelogen Peter Söderström*, död 3.12.1815 och *Anna Margareta Kyster (Köster)*, född 1760, död 24.12.1820. Petter Hasselgrens tredje hustru var *Maria Christina Blomberg*, död barnlös 5.8.1819 (bou 22.2.1820) syster till f.d. *mäklarebetj. Johan Peter Blomberg* m fl.

Senare uppbud av 5.47

spiegelfabrikör C.F. Michaeli	5.6.1848
possessionat William Andrews	2.6.1846
källaremästare Robert Wilhelm Ekström	19.3.1849